

Užé se je stemilo. Noč se je polegla po vsej vási in otroci so veselo skakali okolo lepo razsvitljenih božičnic, božjega drevesca, ki je bilo nadeto z najlepšimi in najslajšimi stvarmi. Zna se, da v Dvorakovej koči božjega drevesca ni bilo, pa tudi lučie ne, ki bi tako lepó blestele na njem, kakor ondu pri bogatem sosedu. V kotu pri svojej posteljici je klečala Janjica, molila in zrla v priproste jaslice, pred katerimi je briela slaba lučica, vsak čas preteč, da ugasne. Po molitvi leže ubogo dekletce v trdo posteljico, ter še prosi ljubega Bogá za tako svitlo zvezdico, kakeršno imajo pri sosedovih, in kakeršnih vse polno plava ondu gori na jasnem nébesu nad zelenim smrečjem. V sladkih, nedolžnih sanjah je kmalu zaspala. Tudi mati se spravijo k počitku, proseč dobrega Bogá, da bi jej čuval nežno dekletce, ki je njeno jedino veselje na tem svetu. Luna skozi okno je posijala Janjici na lepo, blede lice. Materi se vtrne solza iz oči ter še bolj goreče prosi Bogá, da bi jej branil in čuval nedolžno dekletce.

Ni še dolgo spala mati, da jo prebudí vesel klic njenega otroka. In kako se je začudila, ko jej pripoveduje Janjica, da je ravnokar videla priplavati svitlo zvezdo tja v kot nad mizo, a zdaj je ni nikjer več. Jokajoč pripoveduje o krasoti nebeške zvezdice, ki je tako naglo izginila. Naposled jo spanec premaga in zopet zaspi.

Kakor poprej dete, tako je imela zdaj mati lepe sanje. Videla je priplavati sveto Dete, obdano z nebeškim svitom, v siromašno kočo Dvorakovo. Nad glavo je imelo zvezdo s prekrasno se blestečim plaménom. A še lepše nego zvezda žarile so se mu oči od prelepe rajске bliščobe. Sveto Dete se je bližalo k otročjej posteljici, pogledalo nedolžno dekletce, ter se mu takó rajsko mílo nasmélnilo, da se je materi srce topilo od veselja. Naposled sklone svojo sveto glavo ter poljubi sladko sanjajoče dekletce na belo čelo in — izgine.

V tem hipu se je prebudila mati. Kako vesela je bila teht lepih sanj? Saj take lepe podobe v sanjah gotovo ne morejo družega pomeniti nego srečo njej in njenej hčerki Janjici. In bilo je pač srečno nedolžno, materino dekletce!

Družega jutra je Janjica ležala takó lepo mirno v siromašnej posteljici poleg svoje matere, kakor še nikoli poprej. Ležala je mirno, mirno s sklenenima rokama na prsih ter je bila — mrzla kakor led.

*Stanetiński.*

## Okolo domače peči.

**S**neg mi je užé pobéllil glavo, meglene mreene vlegajoče se mi pred oko, gasé njegov ogenj in povodenj je pridrla na vrt mojega lica, odnesla gredice z bujnimi cvetovi ter izkopala nezasipne jarke. Samó srcé, ki je užé tolikrat udarilo v prsih, samó srcé je ostalo še staro; kar je v otročjih dneh ljubilo s čistim plamenom svete ljubezni, za čemur je v letih mladenišva plamtélo, to ga še zdaj ogreva, hrani in giblje. Kadar pridem časi v mraku domóv z izprehoda, postavim v kot svojo palico, potegnem čez okna zagrinjala, da me ne móti hrum in vrišč ulic. Potlej položim svoje póstarno telo na mehák stol in iz temačnih kotov mi priskačejo ljubke prikazni na koleni. Péstujem prijazne podobe, stiskam jih na srcé in obdarivam z

gorkimi poljubki. Védite, otroci dragi, te živahne stvarice, ki mi skačejo na koleni in objéstno smukajo v naročje, prijetni so spomini mojih mladih dni. Mnogo jih je; časi jih vse polno gomazi okolo mene, celó na rame mi splezajo in se obešajo na naslonilo mojega stola ter mi od tod šegavo kukajo v lice in me božajo z mehкими ročicami. Ljubi in dragi so mi vsi; ali radi mi boste verjeli, ako vam povem, da je jeden večer ta moj izbrani njegovanček, drug večer si izvoli srce zopet družega ljubljenca. Ako ste pazno čitali „Vrtec,“ ušlo vam ni, da sem vam užé marsikaterega teh ljubljencev skušal naslikati. Izvolite, da se denes v duhu posedemo okolo stare domače peči, kajti zunaj tuli burja in méde s snegom, a v sobi je gorko, prijetno in veselo.

## I.

Pred čelešnikom gori v železnem svečniku trska. Na klopi pri peči čumi kuštravi pastir, otrinja luč, nažiga nove trske ter časi z roko potegne preko lica, da se mu zaznajo črne lise. Okolo mize po stoléh sedé predice ter z gibično nogo gonijo koló, da brenči in piha prah in pezdír od sebe. K stolovim nogam je legel pes in časi objéstno kavsne po predičnej nemirnej nogi, dokler ga težka pèta ne odpodi k vratom pod klop, kjer razžaljen otrese raz sebe prah ter se položi na kameniti tlak. Sumljivo skrivi na klopi nad njim maček svoj kosmati hrbet in nekaj časa z ostrimi očmi presoja lego svojega zakletega nasprotnika, da-si ni opasna (nevarna.) In če se pes malo obrne na stran, skokóma príbeži maček za dedov hrbet na zapeček, kjer se, ne čuteč opasnosti, vdá sladkej nedelavnosti. Ali od tod zapazi njegovo bistro oko nekaj zmršenega na drogu pod stropom. Kradoma se splazi na rob peči, drzan skok . . . . in les, ki ga je stari Pavle djal sušit na štango, zarompljá na tla, maček se skuša s kremplji obdržati na stropu, a sinica, vsa preplašena pri lučinem svitu bega proti oknu, kjer buti z veliko silo ob šipo. Ta dogodek predrami vse: kolovrati obstanejo, in stari Pavle, ki je doslej molčéč izrezaval brélje za vretena, pridvigne košate obrvi in zagodrnja: „šembrani maček ti!“ Ali Jožek, ki je doslej luščil fižolovo stročje v kotu pri uri, plane k višku, zagrabi metlo in udriha po tleh — po mačku ne more, kajti ta jo pobira pred razljutenim preganjalcem v obupnih skokih. Pes, ki je razjarjen, da ne more sladko mižati, prirenčal izpod klopí, umakne se nazaj, videč, da so delo mačka poditi prevzeli za trenotek drugi. Zasópel prihití Jožek v izbo; pastirju, ki je v tem vjel sinico, vzame jo iz rok, boža ob lice in nese k luči. V svojo neizmerno žalost zapazi, da ima desno krelut strto. Prsi se jej hitro drug za drugim dvigujejo in male očke preplašeno gledajo iz dečkovih prstov v svitlo luč. Deček si primakne stol, stopi nanj na prste in takó s težavo spravi sinico vrhu ure spat, češ, tu bode najbolj varna, in se bode najlaže pocelíla. V tem blagosréna dékla miluje ubogo ptico, a hlapec, ki v stopi prosó phé ter tu in tam s srajčnim rokavom potegne čez rujavo, potno lice, daje mačku pravo in še krohotá se zraven, kar Jožka v srce reže, da kar popusti svoje delo, na klop leže in se spusti v jók. Ded s turnčkasto pipico med osuhlimi šobami, tolaži vnuka, rekoč: „Nič ne jokaj, mačka bova užé jutri našeškala, ko pride po kosilo v kamro, sinica pa bode jutri zopet zdrava; če pa crkne, bova pa drugej nastavila.“ In ko se vnuku jamejo sušiti solzé,

prigovarja mu na dalje ded: „Nu, pa k meni pridi na koleni čičkat, povem ti jedno pripovedko, da ti bođe krajši čas.“ Vnuk uboga, ali ded je nicoj nepoređen. „Katero želiš slišati,“ pravi, „ali o zakletej princezinji, ali o kači, ki je imela zlat venec na glavi, ali o mizi, ki se je sama napravljala?“ „O princezinji,“ odgovori vnuk. „Predolga je!“ „Pa o kači.“ „Prestrahovita je; ne mogel bi mirno spat, ko bi jo povedal nocoj.“ „Pa o mizi óno povejte.“ „Počakaj, da se je spómnem.“ In ded misli in nabira čelo v gube in spušča k stropu kolobarčke višnjavega dima, ki se zamotava, odmotava, razpušča in gine. In ko se starec obotavlja, začnó delavci po hiši samí svoj pogovor in potegnejo tudi deda vmes, da priča, kdo ima pravo, kdo ne. Govoré o starem Bezgovčarji, kdaj ga je zvrnivši se voz zmečkal in na to pridejo v govor o sorodništvu in se pričkajo, v katerem kolénu je bila rajnka Bezgovčarica v rodu z Rojarjevim Andrejem, ki se bo ženil ta predpust. In dekla Jera se spómne, kakó jo je nekđaj strašilo pod Bezgovčarjevim mlinom, ko je šla domóv od žetve. „Stvar, kakor kakšna kobila, valila se je po bregu proti meni. Temačno je vže bilo in v Smerečji je odzvonilo „angeljevemu češčenju.“ Gróza me je bila. Nazaj sem hotela teči, pa sem znala, da bi me potem strah lahko pograbil. „Oče naš“ sem molila in drmastila preko grmovja in to se mi je čudno zdelo, da se nikjer nisem izpoteknila ob kamen ali korenino. Zmršena sem pa vender le vsa prišla k Brežniku in on je ravno na pragu stal, šalil se je z menoj in mi dejal: „Nu, Jera, ali te ni strah pograbil? Bleda si kakor smrt!“ Jožku, ki je vse te strahovite dogodbe slišal, nalezal je tajen strah na prsi in le čudil se je Pavletu, kakó more neverjetno z glavo odmajevati in trdití, da strahovi niso nič. „Jêj,“ dejal je Pavle, v jednej roci držéč na pólu izdelano javorjevo žlicó, v drugej pa téselce, „jaz pa sem o póluočí in v jutranjem in večernem mraku lazil okolo po samotah, v dežji in v temí, a nikdar nisem srečal nobenega strašila. To je res, da sem jednoč pošteno zašel, a kriva je bila temu megla. Na Vrhu sem se zamudil in šla sva, malo pred póluočjo, s Krvinom domóv. Gosta megla je ležala povsod na okoli in rosilo je po malem. Mislila sva, da greva domóv, ali ko je zjutraj dnevu zvonilo, dospela sva vsa upehana in mokra do neke kočé. „Pojdiva vanjo,“ pravi Krvin, in šla sva. Tomažek se vzbudi in reče: „No, kaj pa vidva?“ Praviva: „Mislila sva, da greva domóv, pa sva zašla, kakor je videti, na čisto nasprotno stran. Daj nama trsák, da si svetiva domóv.“ In še le ob sedmih zjutraj sva bila domá.“ —

„Pojdimo v hlev!“ pravijo mati. Vzdignejo se hlapci, dekla in pastir ter nosijo rezanico v škatih živini. Jožek se zlekne po klopi. Trska, sama sebi prepuščena, ugasne, le tleči ogorek osvetluje prednjo stran peči in nežno lice sladko spečega Jožka. Ne na klópi, nego v kamri na svojej posteljici je sanjal o strahovih, kamor ga je na materino besedo prenesla široka dlan hlapčeva. Vrhu ure ónostran stene pa je morda sinica s strto perotjo mislila na nekdanjo svobodo, na gnezdo in mladiče v črešnjevem dupli in na veselo frčanje po zelenih gozdih.

## II.

Nič menj prijetno kot ob delavnikih bilo je v zakurjeni izbi v nedeljo o póluodne, kadar smo čakali krščanskega nauka. Na zapečku je sedel postárani

Orehar in neprestano migal s preperelim svojim obrazom. Poleg njega je babica tiščala ob peč svoje vele roke, malo mrmrala sama v sebi ter vprašala molčečega soseda na zapečku: „No, ste tudi vi denes prišli v cerkev?“ „Še sem živ, še; hè-hè!“ odgovoril je na poln gluhi Orehar. „Mraz je, kaj ne?“ poprašala je babica glasneje. „Gorka je peč, gorka, hè,“ glasil se je odgovor. Babici je smeh zalil oči in od ondot v valčkih hitel po nagubančenem lici, ko je nazaj pogledala po sobi. Spredaj na klopi so mirno čumeli otroci, prišedši se gret. Poleg vrat je na klopi bil berač, ki je sinoči si izprosil prenočišča. Glavo je povešal ter časi poskušal pričeti pogovor, rekoč: „Lepo petje pa imate tu in okinčano cerkev.“ Ali nihče ni poprijel za njegovo besedo. Niti Pavle ne, ki je na tem ogli mize s prsti bobnal po zimi, z očmi pa preletaval vrsto svetnikov po pratiki. Spredaj za mizo se je kovač Seljan krepčal s kruhovo pëto pa s kozarcem brinove kapljice, a poleg njega na stolu so oče kadili svojo pipo ter se s kovačem pomenkovali, kdaj pride kovat. Obročki dima so se dvigali k stropu in donašali k peči prijetni tobakov dim. Ko je zazvonilo póludne, odkrili smo se in molili. Zunaj je rumeno zimsko solnce pogrinjalo zlate preproge po belem snegu na vrtu in se blisketalo po svečah, visečih od žlebov pri hlevu. Od streh so kapale v kopneči sneg kapljice, in na poti, kjer je bil sneg močno pregažen in prevožen, kazalo se je zemlje črno lice. Skozi okno se je vlekel rumeni solnčni trak, ovijal se okolo stola, blesknil na mizi in zavozlal se na babičnem belem kožuhu. Tihota je vladala okrog. Le sveti šopot usten in ura v kotu sta se glasila. Resnóbnó je bilo sv. Janeza Nepomuka lice v kotu za mizo, le óna stran lica, po kateraj je blesketal solnčni žarek, dobivala je veselejši izraz. Glas zvona je skozi zaprta okna slabo zvenel na ušesa in tu in tam ga je zaglušil sneg, ki je smelo zdrsnil s strme strehe, da so se potresla okna in zašklepetale šipe.

\* \* \*

Bodi mi svoboda končati s tem, da povem, kakó sem se poslavljaj od dóma. Hlapec v svojej navadnej delavniškej podobi je nesel skrinjico, oče z resnim licem so držali vajeti v rokah in šli skozi vežna vrata na dvorišče k vozu, a Jožek? On je dežnik nesel v roci. Ko je iz zgornjice pritapal v vežo, ugledal je pred ognjiščem mater, od katere se bo treba posloviti, če se človek v mesto napravlja šolat se. Pogumno je stopil k njej, pomolil jej roko in ona je segla vanjo. Ali v tem trenutku so mehkej materi lice polile solzé. Vender naš Jožek se je držal, kakor gre človeku — možu. Pa ko pride v šinjo, zmore natora nad prisiljenim ravnodušjem. Mišice na obrazu se strastno zganejo in potok solzá prihití iz-za očesa..... In ko je potem sédel na kosmati koč, ko je domači konj v galopu bežal z vozom, ko je prah dvigal se za njim, mislil je na zeleno peč v kotu izbe, zrl je za dimom, krožečim se nad dimnikom. In ko se je cesta zavijati jela, videlo se mu je, da se je za oknom posvetilo mile matere objokano lice. Mahnil jej je z roko v pózdrav, materi in hiši, belečej se sredi zelenega drevja. A potem je hólmece neusmiljeno zakril pogled na domačijo..... Zdravstvuj, domača hiša, zdravstvuj sreča, ki si me božala pod njenim krovom, ostavljam te, ostavljam.....

*Jos. Gradčan.*